

Ynglefuglene på Tipperne 2014

Notat fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi

Dato: 27. august 2014

Ole Thorup og Karsten Laursen

Institut for Bioscience

Rekvirent:
Naturstyrelsen
Antal sider: 7

Redaktør:
Tommy Asferg
Faglig kommentering:
Thomas Eske Holm
Kvalitetssikring, centret:
Jesper R. Fredshavn

AARHUS
UNIVERSITET

DCE - NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Tel.: +45 8715 0000
E-mail: dce@au.dk
<http://dce.au.dk>

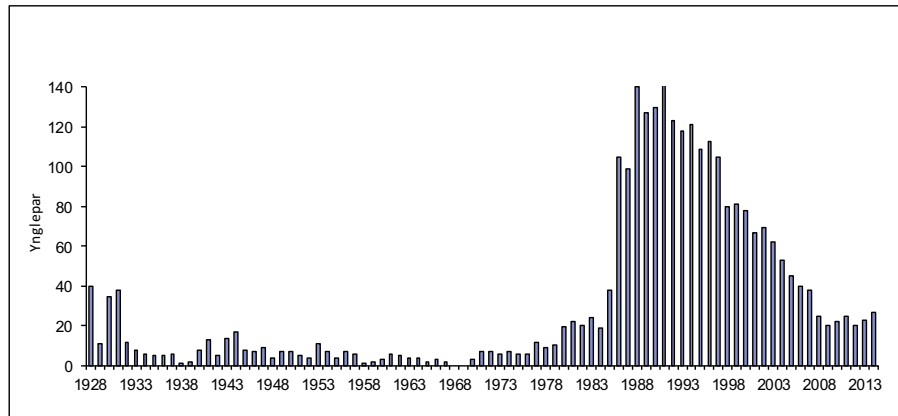
Indhold

Omfattende slåning skabte udstrakte åbne enge ved ynglestart	3
Trods mange ynglefugle var ynglesæsonen meget ringe for engfuglene	4
Færre brushøns og begrænset ynglesucces	5
Klyderne fik unger – hvilket er sjældent	6
Dobbeltbekkasin opgav at yngle	7
Litteratur	7

Indledning

Tipperne er med over 400 ynglepar fordelt på 8-9 vadefuglearter et af de vigtigste områder for engfugle i Europa. De fleste arter er optalt systematisk siden 1928, og materialet fra Tipperne er en af verdens længste tidsserier for ynglefugle og deres yngleresultat. Engfuglenes redesucces er overvåget siden 1985, og der er tillige data for ungerens overlevelse fra 1998.

Figur 1. Antal optalte ynglepar af engryle 1928-2014 på Tipperne. Flere tællemetoder har været anvendt i perioden, men usikkerheden ved optællingerne vurderes at være ubetydelig. Selvom antallet er meget under niveauet i 1980'erne og 1990'erne, yngler der i dag væsentligt flere par engryler på Tipperne, end der gjorde i størstedelen af det 20. århundrede (Thorup 1998).

Omfattende slåning skabte udstrakte åbne enge ved ynglestart

Ved starten af årets ynglesæson i april og begyndelsen af maj var engene meget tiltrækkende for engfuglene. Omfattende slåning sidste sensommer og efterår af engene og deres pander og loer betød, at vegetationen var helt kort og åben ved ynglestart. Desuden var engene fugtige frem til starten af maj. Alle vadefuglearter på engene etablerede sig i større antal end de foregående år. Der var 166 par viber, og det er det største antal siden 1995, mens de 27 ynglepar af engryle var det højeste antal i syv år. Også stor kobbersneppe og rødben optrådte i lidt større antal end i 2013.

Der ynglede mange store kobbersnepper på Tipperne i 2014, men næste alle æg blev præderet. Foto: Ole Amstrup.

Engrylerne startede ynglesæsonen tidligere, end de har gjort i mange år. Især mod vest på det vestlige Rødsandshage etablerede fuglene sig tidligt, og allerede i den sidste uge af april fandtes 10 ivrigt territoriehævdende par i dette område. Arten etablerede en meget stor bestand på Tipperne i anden halvdel af 1980'erne, men efter de 'store' år fra 1988 til 1994, hvor der yngede over 100 par, var der en konstant og voldsom tilbagegang hvert år frem til 2008, hvor der yngede 25 par. Siden 2008 har antallet stabiliseret sig på 20 til 27 par, og fra 2013 til 2014 var antallet mellem 23-27 par. Selvom antallet af ynglepar er meget lavere i dag end for 10 og 20 år siden, er 20 til 27 par dog væsentligt over niveauet i den lange periode fra 1932 til 1979, hvor der kun undtagelsesvist yngede over 10 par, og hvor 17 par i 1944 var det højeste antal. Grunden til det lave antal før 1979 var en utilstrækkelig pleje af engene.

Table 1. Antal ynglepar på Tipperne af en række karakteristiske ynglefugle. Gennemsnit for udvalgte perioder 1975-2009, og antal for 2010, 2011, 2012, 2013 og 2014. - : ingen optællinger

	1975-1984	1985-1994	1995-2004	2005-2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rørdrum - par	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Knarand - par	3	4	2	1	2	4	4	0	5
Gråand - par	30	44	50	65	57	43	62	53	52
Atlingand - par	6	6	4	2	0-1	1	12	1	4-5
Spidsand - par	15	18	6	1	2	2	3	1	2
Skeand - par	16	31	7	4	6	2	13	4	3
Rørhøg - par	1	2	2	1	2	2	1	2	2
Strandskade - par	8	18	13	8	8	7	7	8	8
Klyde - par	252	345	97	68	46	28	40	1	37
Hjejle	0	0	0	0	0	1	0-1	0-2	0
Vibe - par	112	192	128	128	100	114	130	154	166
Engryle - par	15	115	82	33	22	25	20	23	27
Brushane - ynglehunner	93	160	75	40	32	20	42	53	25
Brushane - dansehanner	55	78	30	20	10	11	19-20	29	21
Dobbeltbekkasin - par	15	16	4	4	2	2	5	2-3	0
Stor kobbersneppe - par	81	153	101	72	67	74	57	58	64
Stor regnspove - par	0	0	1	5	3	3	3	3	2
Rødben - par	98	507	515	174	74	103	122	103	116
Hættemåge - par	174	289	5	2	1	0	0	0	0
Stormmåge - par	5	3	2	2	0	0	2	1	0
Havterne - par	50	90	24	10	4	1	1	1	3
Landsvale - par	8	6	5	7	10	5	9	8	10
Gul vipstjert - par	50	89	41	34	54-55	86	57	67	64
Sivsanger - sangterritorier	163(1975)	68	75	-	-	81	-	61	60
Tornsanger - sangterritorier	1	2	6	5	12	20	11	8	15

Trods mange ynglefugle var ynglesæsonen meget ringe for engfuglene

Selvom der var mange ynglepar af de fleste engfugle, var det ikke mange reder med æg, der klækkede, og meget få unger blev flyvefærdige. Ingen af de tre generelle faktorer, der har størst betydning for fuglenes ynglesucces, var i ynglefuglenes favør i 2014: a) Der var mange prædatorer, og prædationstrykket på æg og unger var højt, b) kreaturerne kom meget tidligt ud på engene, og c) der var så lidt græs, at også de enge, der var vigtigst for ynglefuglene, var nødt til at blive græsset af mange kreaturer allerede tidligt på sæsonen. Desuden tørrede engene hurtigt ud, og fødemængden for ungerne var lille.

Gennem ynglesæsonen blev der set to rævefamilier. Den ene boede på det nordlige Store Tipper, og regelmæssigt blev ræve set jage om dagen på de centrale og vestlige enge på Tipperne. Den anden rævefamilie kom muligvis først til Tipperne i juni, hvor den blev set på engene mod sydøst. Ud over rævene blev der set tre par krager systematisk søge føde på Tipperne gennem hele ynglesæsonen. Parrene havde tilsyneladende delt reservatet mellem sig, og alle dele fik hyppigt og regelmæssigt besøg af kragerne. Også rørhøge med op til fire hanner og to hunner, der regelmæssigt søgte føde på engene, bidrog til det høje prædationstryk på æg og unger, som samlet kan aflæses i Tabel 2 og 3.

I øvrigt bør det bemærkes, at den gennemsnitlige prædation for hele reservatet på rødbenrederne var noget lavere end den, vi har registreret (Tabel 2). Det skyldes, at de østlige dele af Tipperne med lavest prædation og uden græsning i rugetiden er underrepræsenteret blandt de kontrollerede reder.

Tabel 2. Andel af reder (%) af undersøgte vadefugle, hvor æggene blev ædt af andre fugle eller rovpattedyr. Beregnet ud fra kontrollerede reders gennemsnitlige daglige overlevelse i 1986-2014. - : for få data til beregning.

	1986-1990	1991-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011	2012	2013	2014
Strandskade	33	59	96	100	98	-	-	-	-
Vibe	39	52	84	74	60	84	44	75	80
Engryle	31	48	72	51	43	82	76	24	84
Brushane	34	51	87	72	63	-	59	45	-
Stor kobbersneppe	34	54	94	69	74	71	36	71	95
Rødben	21	54	87	77	66	82	63	50	96

Tabel 3. Antal registrerede ungefamilier (klyde: registrerede antal unger pr. ynglepar) i udvalgte perioder 1998-2014 for alle de viste arter. Gennemsnit for fireårsperioder i 1998-2009, og antal for de efterfølgende år.

	1998-2001	2002-2005	2006-2009	2010	2011	2012	2013	2014
Gråand	6	4	7	8	5	5	4	4
Atlingand	0,3	0	0	0	0	5	0	0
Skeand	0	0,5	0	0	0	3	0	0
Strandskade	1	0	1	0	1	1-2	1-2	0
Vibe	27	52	47	33	49	65	73	48
Engryle	24	20	9	9	5	7	16	5
Brushane	8	21	11	11	3	30	30	6
Stor kobbersneppe	24	25	21	22	18	26	24	5
Stor regnspove	0	0	1	0	0	0	0	0
Rødben	64	67	52	21	25	46	57	19
Klyde	0,14	0,18	0,30	0,00	0,18	0,00	0,00	0,59

Færre brushøns og begrænset ynglesucces

Brushane var den eneste vadefugl tilknyttet Tipper-engene, der optrådte i mindre antal end de foregående år. Arten yngler sent og starter æglægning i anden halvdel af maj. På dette tidspunkt var engene tørret meget ud på grund af det varme vejr og den ringe nedbør. Brushane er særlig afhængig af meget fugtige enge, og den havde haft to gode yngleår i 2012 og 2013 med mange ynglehunner og god ynglesucces. Antallet blev mere end halveret fra 53 ynglehunner i 2013 til 25 i 2014. Yngleforholdene blev negativt påvirket både af tørken og det generelt høje prædationstryk, ligesom den tidlige græsning af et stort antal kreaturer i de gode yngleområder mod vest og nordøst (Fuglepold) ser ud til at have haft en negativ effekt på ynglesucces-

sen. Således klækkede æggene ikke hos nogen af de 17 kortlagte ynglehunner i den vestlige og nordøstlige del af reservatet. Til sammenligning klækkede æggene hos seks ud af otte kortlagte ynglehunner i den sydvestlige del (Øster Rad), hvor der ikke var græsning i rugetiden. Senere blev der også observeret unger i dette område.

Antallet af ynglende brushøns blev halveret i 2014 i forhold til forrige år. Brushønsene har en betydelig mere diskret fjerdrag end hannerne, som har en spraglet krave. Foto: Ole Amstrup.

Klyderne fik unger – hvilket er sjældent

I de foregående fire ynglesæsoner er det kun i 2011 lykkedes for to par klyder at udruge unger, da især prædation fra ræv og prædation og forstyrrelse fra vandrefalk har forhindret ynglesucces i de øvrige år. I 2013 ynglede kun ét par klyder, og endnu i midten af maj 2014 var ikke et eneste klydepar etableret på Tipperne. Først i anden halvdel af maj slog i alt 37 par klyder sig ned i området på små-øer mod sydøst (Adamspold/Tipperpold) og nordøst i reservatet (Fuglepold). Prædationen var lavere i de østlige dele af reservatet i maj og starten af juni end i de centrale og vestlige dele af Tipperne, og igennem juni klækkede æggene hos syv af klyde-parrene. Den største af kolonierne på småøer på Adamspold fik dog besøg af ræv midt under klækningen, så det er uvist, om de 16 nyklækkede unger blev præderet. Vandstanden i Ringkøbing Fjord var høj gennem hele juni og juli, og der var dårlige fourageringsforhold for ungerne i hele opvækstperioden. Muligvis var de to store unger, der blev set den 22. juli, de eneste unger, der blev så gamle.

Klyderne på Tipperne havde ynglesuccess i 2014 for første gang siden 2011. Foto: Ole Amstrup.

Dobbeltbekkasin opgav at yngle

Frem til slutningen af april forekom dobbeltbekkasiner spredt på engene, og i de sidste aprildage blev der også hørt spillende fugle. Men omkring 1. maj forsvandt fuglene, og 2014 er det første år siden 1943, hvor der ikke var ynglende dobbeltbekkasiner på Tipperne.

Dobbeltbekkasinen stiller store krav til yngleområdets fugtighed, og herudover skal der være vegetation af en vis højde til dækning i yngletiden. Udtørring af engene i slutningen af april og i maj og efterfølgende dårlig græsvækst kan have betydet, at dobbeltbekkasinerne ikke kunne finde egnede ynglesteder i år.

Litteratur

Thorup, O. 1998: Ynglefugle på Tipperne. Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift, 92: 1-192.